

Naftni i plinski sektor Republike Hrvatske – energetska i ekonomska potencijala, strateški značaj kroz desetljeća prošlosti i budućnosti

Croatia's oil and gas sector – energy and economic potential, strategic importance over the past and future decades

Michaela Julijana Vranješ,
dipl. nov.
mjvranješ@gmail.com

dr. sc. Gordana Sekulić, dipl. oec.
energetski analitičar
gordana2013@gmail.com

Ključne riječi: Republika Hrvatska, naftni i plinski sektor, energetska i ekonomska potencijala

Keywords: Republic of Croatia, oil and gas sector, energy and economic potentials

Sažetak

Naftni i plinski sektor kao strateški važan dio gospodarstva Republike Hrvatske kako sa sigurnosno-energetskog tako i ekonomskog aspekta razvijaju se sporije od ukupnog gospodarstva uz strukturne promjene tako da se udjel sektora u ukupnim prihodima gospodarstva smanjio na 6,5 %. Pritom se ekonomski potencijal proizvodnih djelatnosti relativno smanjivao u odnosu na ukupan naftni i plinski sektor uglavnom kao posljedica smanjenja proizvodnje i rezervi nafte i plina. Djelatnosti trgovine i distribucije te cjevovodnog transporta rasle su ubrzano zahvaljujući ulaganjima u naftnu i plinsku infrastrukturu čime su stvorene mogućnosti uvoza iz brojnih destinacija te intenziviranje izvoza. Profitabilnost ukupnog sektora u 2024. bila je znatno manja od prosječne profitabilnosti gospodarstva pa se to može smatrati ograničenjem razvoja. Pritom je najveća stopa neto dobiti u cjevovodnom transpor-

tu, a najmanja u distribuciji plinovitih goriva. Radni potencijal naftnih i plinskih djelatnosti u ukupnim zaposlenima gospodarstva Republike Hrvatske iznosi 1,4 % u 2024. uz snažan pad od 2010. i to posebno u proizvodnji naftnih derivata, distribuciji plinovitih goriva, trgovini na malo gorivima te vađenju nafte i plina s pomoćnim djelatnostima.

Svrha rada bila je istražiti neka relevantna područja i aspekte razvoja energetskog i ekonomskog potencijala naftnog i plinskog gospodarstva od 1995. do 2024./2025. i predviđanja do 2030. – 2050. te prikazati strateške događaje, čimbenike i igrače koji na to utječu. Stoga su u radu obuhvaćeni: strukturne promjene i trendovi na tržištu nafte i plina; ekonomski i radni potencijali naftnih i plinskih djelatnosti; glavni igrači i njihovi energetska i ekonomska potencijala, vlasnička i organizacijska transformacije; okviri i prijetnje/izazovi razvoja.

Abstract

The oil and gas sector, as a strategically important part of the economy of the Republic of Croatia, both from the security-energy and economic point of view, is developing more slowly than the overall economy,

with structural changes, so that the share of the sector in the total revenues of the economy has decreased to 6.5 %. At the same time, the economic potential of production activities was relatively decreasing in relation to the total oil and gas sector mostly as a result of the reduction of oil and gas production and reserves. Trade and distribution activities and pipeline transport grew faster thanks to investments in oil and gas infrastructure, which created import opportunities from numerous destinations and intensified exports. The profitability of the overall sector in 2024 was significantly lower than the average profitability of the economy, so this can be considered a limitation on development. The highest net profit rate is in pipeline transport, and the lowest in the distribution of gaseous fuels. The labor potential of oil and gas activities in the total employees of the Croatian economy is 1.4 % in 2024, with a sharp decline since 2010, especially in the production of petroleum products, distribution of gaseous fuels, retail trade in fuels and oil and gas extraction with auxiliary activities.

The purpose of this paper was to explore some relevant areas and aspects of the development of the energy and economic potential of the oil and gas economy from 1995 to 2024/2025 and forecasts until 2030 – 2050, and to show strategic events, factors and players that affect it. Therefore, the paper includes: structural changes and trends in the oil and gas market; economic and labor potentials of oil and gas activities; the main players and their energy and economic potentials, ownership and organizational transformations; frameworks and threats/challenges of development.

1. Uvod

Naftni i plinski sektor Republike Hrvatske (RH), kao i ukupno gospodarstva nakon ratnog razdoblja 1991. – 1995. i oslobađanja okupiranih područja, nastavio je poslovanje u uvjetima obnove i oporavka, ali i daljnjeg razvoj nekih djelatnosti. To je bilo popraćeno brojnim strateškim prilikama i prijetnjama, prvenstveno promjenjivim tržišnim okolnostima, zatim zakonodavnim, vlasničkim, organizacijskim i dr. promjenama te prilagodbama koje su ponajviše vezane uz pristupanje u članstvo EU-a (od 2013.). Pritom poseban značaj ima utjecaj energetske tranzicije, ali i raznovrsne krize proteklih desetljeća koje su usporavale razvoj i izazivale recesije kako u RH i Europskoj uniji (EU), tako i na svjetskoj razini.

U sklopu energetske tranzicije posebni značaj dobivaju obnovljivi izvori energije, čiji razvoj EU potiče kroz europske politike i nacionalne strategije s ciljem smanjenja emisija stakleničkih plinova, povećanja energetske neovisnosti i dekarbonizacije. Istodobno sve veći značaj dobiva i nuklearna energija kao niskougljični i pouzdani izvor energije, pri čemu dio država članica intenzivira ulaganja u postojeće nuklearne kapacitete i razvoj novih tehnologija, uključujući male modularne reaktore (SMR) kako bi se osigurala dugoročna sigurnost opskrbe i smanjila ovisnost o uvozu fosilnih goriva. RH također bilježi rast udjela obnovljivih izvora energije te stvara preduvjete za dugoročniji razvoj nuklearne energije. Unatoč tim smjerovima, nafta i plin i dalje zadržavaju ključnu ulogu u energetske sustavu RH i EU-a, osobito u segmentu sigurnosti opskrbe, a različite krize pokazale su koliko važnost ima diverzifikacija dobavnih pravaca.

Posljednjih desetljeća globalno gospodarstvo pogođeno je financijskom krizom 2008./2009., zdravstveno-gospodarskom krizom 2020., geostrateškom krizom izazvanom ruskom invazijom i ratom u Ukrajini od 2022. te eskalacijom sukoba na Bliskom istoku od početka 2026.

Ruska invazija i rat u Ukrajini doveli su do snažnog rasta cijena plina i drugih energenata u 2022. što je usporilo zelenu tranziciju posebno u odnosu na planove u idućih desetak godina. Nakon toga dolazi do promjene u energetske tokovima Europe u smjeru diverzifikacije izvora i pravaca opskrbe, što je institucionalno potvrđeno kroz plan REPowerEU. Sankcijski režim prema Rusiji ubrzao je transformaciju energetske sustava Europe, posebno u segmentu opskrbe energijom, te razvoja i jačanja drugih pravaca opskrbe.

Politika nove američke administracije od početka 2025., (ekonomska i vojno-strateška), zatim rat u veljači i ožujku 2026. SAD-a i Izraela (s jedne strane) i Irana te nastavak ratnih okolnosti i neizvjesnosti, posebno vezanih uz slobodan prolaz Hormuškim tjesnacem djeluju na rast cijena, posebno nafte, te povećavaju rizike za sigurnost opskrbe energijom i drugim robama.

Sve to djelovalo je i djeluje na energetske i ekonomske potencijal naftnog i plinskog sektora koji će i kroz narednih četvrt stoljeća, posebno do 2040. biti značajan za sigurnost opskrbe energijom RH i regije te gospodarski razvoj.

Analiza tridesetogodišnje prošlosti i trendova (1995. – 2024./2025.) uz navođenje nekih strateških

događanja i pokazatelja smatra se jednom od dobrih podloga za previđanje i djelovanje u budućnosti (2030./2050.) aktera u naftnom i plinskom gospodarstvu. Pritom su razdoblja i godine istraživanja pojedinih područja prilagođeni dostupnosti javno objavljenih podataka i njihovoj metodološkoj usporedivosti.

2. Strukturne promjene i trendovi na tržištu nafte i plina

Nafta i plin predstavljaju dominantan energetske potencijal RH i kroz promatrano tridesetogodišnje razdoblje činili su stabilnih 67,4 % (1995.) do 66,7 % (2024.) ukupne potrošnje energije (Tablica 1.). Do 2040. predviđa se pad njihovog udjela na 56 – 58 % na što bi utjecalo posebno smanjenje potrošnje nafte.

2.1. Nafta

Kroz protekla tri desetljeća značaj nafte u ukupnoj potrošnji energije je oscilirao uz smanjenje udjela za oko 10 strukturnih poena u 2010. u odnosu na 1995. Nakon toga udjel nafte je u 2024. povećan na 43,2 %, odnosno poslije kriza u 2020. (zdravstveno-gospodarske) i 2022. (geopolitičke i tržišne) što pokazuje tržišnu otpornost i prilagodljivost potrošnje. Usto, u svim promatranim godinama, uključivo i 2024. (DZS, 2026.) potrošnja nafte iznosila je 3,6 – 3,8 milijuna

(mil.) tona, a najviša potrošnja od oko 4,4 mil. tona ostvarena je u 1999.

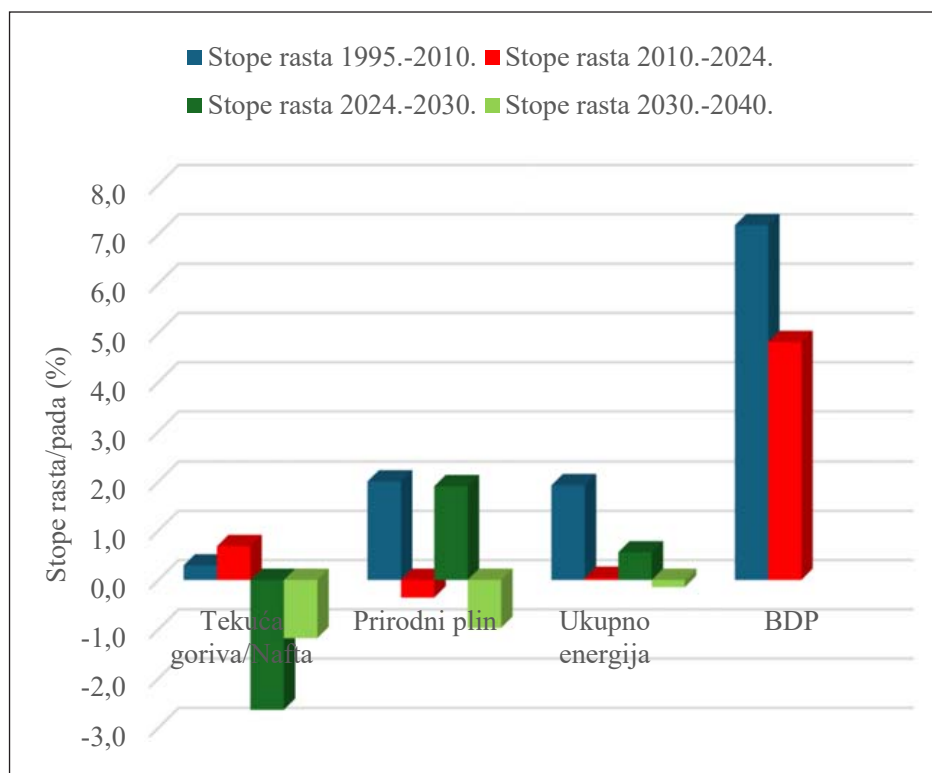
Cjenovna konkurentnost i raspoloživost utjecali su na kontinuirano povećanje potrošnje naftnih derivata u prometu, posebno cestovnom (67 % od ukupne potrošnje u 2024.), zatim industrijama građevnog materijala, nemetalnih minerala i dr. Stabilna potrošnja od oko 210 tisuća (tis.) tona je u poljoprivredi dok je značajan pad u graditeljstvu, kućanstvima, a posebno za energetske transformacije gdje se npr. 1995. trošilo 1,1 mil. tona, a 2024. tek 7,6 tis. tona uglavnom kao posljedica supstitucije OIE-om i prirodnim plinom kao ekološki konkurentnijim energentima.

Prema predviđanjima najnovijeg energetske-klimatskog strateškog dokumenta (MING, 2025.) budući trendovi potrošnje će se promijeniti na padajuće s prosječnim godišnjim stopama od -2,6 % (2024. – 2030.) i -1,2 % (2030. – 2040.) uz umjereni rast, a zatim pad potrošnje ukupne energije (Slika 1.). Time bi se udjel nafte smanjio na 30-ak % (2040.) te na oko 24,2 % u 2050. Strukturne promjene i trendovi potrošnje nafte (i plina) zbivali su u uvjetima bržeg rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP-a), posebno u godinama nakon rata, a zatim s višegodišnjom recesijom (2009. – 2014.) te velikim oscilacijama u razdoblju 2015. – 2026. i prosječnom realnom godišnjom stopom rasta od 3,4 %. Takva kretanja praćena su smanjenjem potrošnje naftnih de-

Slika 1. Prosječni godišnji pad/rast potrošnje tekućih goriva, prirodnog plina i ukupne energije te BDP-a u Republici Hrvatskoj u razdoblju 1995. – 2024. i predviđanja do 2030./2040.

Izvori: Kao i za Tablicu 1.; Državni zavod za statistiku. Bruto domaći proizvod od 1995. do 2024. godišnji obračun. Tablica 12.1.2.1.

Objašnjenja: Stope rasta BDP-a izračunate su na osnovi tekućih cijena u eurima. Prema istoj metodologiji računanja nema podataka za 2030. i 2040. pa shodno tome na Slici nema stopa rasta u tom razdoblju.

Tablica 1. Struktura potrošnje energije u Republici Hrvatskoj u razdoblju 1995. – 2024. i predviđanja do 2050.

	Ostvareno				Scenarij WEM, 2024.		Scenarij 2, 2019.		
	1995.	2010.	2019.	2024.	2030.	2040.	2030.	2040.	2050.
Tekuća goriva/ Nafta	43,0 %	33,8 %	37,2 %	43,2 %	33,6 %	30,2 %	35,8 %	31,4 %	24,2 %
Prirodni plin	24,4 %	24,7 %	27,4 %	23,5 %	28,0 %	25,8 %	26,4 %	26,8 %	28,7 %
OIE	26,7 %	31,4 %	24,3 %	25,6 %	32,0 %	39,4 %	31,5 %	39,3 %	46,3 %
Ostalo	5,9 %	10,1 %	11,1 %	7,7 %	6,4 %	4,6 %	6,3 %	2,5 %	0,8 %
Ukupno	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Izvori: Tablica je izrađena temeljem podataka iz: Republika Hrvatska, Ministarstvo gospodarstva, EIHP. Energija u Hrvatskoj, Godišnji energetske pregled 1995. – 1999. i razna godišta; (MING, 2025.); (MZOE, 2019.)

Objašnjenja: OIE obuhvaćaju vodne snage, drvo i biomasu te ostale OIE

Scenarij WEM – pretpostavlja provedbu postojeće politike, mjera i programa energetske učinkovitosti

Scenarij 2 – pretpostavlja umjerenu tranziciju

rivata s 0,23 kg/1000 eura BDP u 1995. na 0,04 kg/1000 eura BDP u 2025. kao rezultat strateških promjena u gospodarstvu prema sve neenergetski intenzivnim djelatnostima, rasta korištenja plina i OIE, sve veće energetske učinkovitost, ali i štednje zbog cijena energije.

2.2. Prirodni plin

Posljednjih 30-ak godina udjel prirodnog plina u ukupnoj potrošnji energije iznosio je od 24,4 % (1995.) do 23,5 % (2024.) s predviđanjem rasta do 28 % u 2030. i 25,8 % u 2040. (Tablica 1.) uz rast potrošnje do 2030. na 2,9 milijarde (mlrd.) m³. Pritom se treba imati u vidu da su iznosi udjela posljedica rasta i *ukupne potrošnje* energije za oko 33 % od 1995. do 2010. i od tada do 2024. smanjenja za oko 18 %. Do 2030. predviđa se njezin prosječni godišnji rast od 0,56 % do 2030. i blago smanjenje do 2040. kada bi ukupna potrošnja energije iznosila približno kao i 2023./2024. Najveća potrošnja prirodnog plina u promatranim godinama bila je u 2010. (3,24 mlrd. m³) s padom na 2,4 mlrd. m³ u 2024. (HSUP, 2025.) i uz rast na 2,7 mlrd m³ u 2025. (DSZ, 2026.)

Plin se najviše troši u proizvodnji električne energije i topline (34,7 % – 2024.) s potrošnjom od 1,1 – 1,2 mlrd. m³ u razdoblju 2010. – 2023. (uz sve veće korištenje i OIE) i za oko 50 % više nego u 1995., ali i padom u 2024. na 0,8 mil. m³. U ukupnoj potrošnji plina udjel kućanstava je oko 23 % (s padom od oko 25 % u odnosu na 2010.), zatim sektora usluga 8,4 %, a prehrambene industrije i industrije nemetalnih minerala od po 4,5 %. Posebno je u posljednjim godina-

ma smanjena neenergetska potrošnja što je povezano uglavnom s proizvodnjom umjetnih gnojiva.

Zbog ekoloških prednosti u odnosu na druge ugljikovodike, raspoloživosti koja je znatno manje ovisna od klimatskih uvjeta u odnosu na OIE, zatim sve bolje povezanosti infrastruktura s dobavnim pravcima i potrošačima, mogućnosti skladištenja, sinergije s vodikom i drugim OIE, prirodni plin ima sigurnosnu i stabilizirajuću ulogu u energetskej opskrbi, posebno u proizvodnji električne energije, nekim industrijama, kućanstvima i uslugama. Stoga se predviđa održavanje potrošnje prirodnog plina na današnjim razinama i do 2040. kada bi OIE trebali biti dominantan izvor energije s udjelom od 39,4 %. (MING, 2025.)

2.3. Cijene nafte i plina

Kretanje cijena naftnih derivata i plina kao bitnih odrednica tržišta RH pod utjecajem su uglavnom globalnog tržišta, a posebno reguliranih cijena i energetske politike. (Tablica 2.)

Najdinamičniji rast ostvarile su cijene prirodnog plina u *industriji* koje su u 2024. bile 6,7 puta više nego u 1995. dok je BDP povećan znatno manje (5,5 puta) što pokazuje nerazmjer rasta gospodarstva i cijena plina s posljedicom na slabljenje konkurentnosti. Usto, te cijene su rasle brže i od globalnih cijena plina. Istovremeno, cijene plina za *kućanstva* su povećane za 3,5 puta, znatno manje od prosječnih plaća, posebno od globalnih cijena, a što je posljedica regulacije cijena i zaštite standarda svih potrošača pri čemu je izostala provedba strateških ciljeva i programa za suzbijanje

Tablica 2. Usporedba cijena i potrošnje naftnih derivata i prirodnog plina s nekim makroekonomskim pokazateljima Republike Hrvatske u razdoblju 1995. – 2024. (bazni indeksi, 1995.=100,0 %)

	1995.	2010.	2019.	2024.
BDP (tržišne cijene, euro, fiksni tečaj)	100,0	180,1	283,1	546,6
Prosječna mjesečna neto plaća	100,0	164,2	271,8	489,9
Potrošnja naftnih derivata	100,0	104,5	91,2	110,3
Globalne cijene nafte (Brent)	100,0	467,2	377,3	476,0
Cijene Eurosupera 95 BMB	100,0	189,2	221,3	260,2
Cijene dizela 2/ dizela Euro	100,0	176,3	216,9	264,4
Potrošnja prirodnog plina	100,0	134,6	122,3	105,7
Globalne cijene prirodnog plina (UK NBP / TTF)	100,0	358,3	239,0	583,6
Cijene prirodnog plina, industrija	100,0	428,0	329,2	667,1
Cijene prirodnog plina, kućanstva	100,0	273,4	288,6	351,9

Izvori podataka: Kao i za Tablicu 1; DZS. Bruto domaći proizvod-Godišnji obračun.; DZS. Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih. Priopćenja, razna godišta; (Nestić, D., Lovrinčević Ž. i dr., 2001.); (EI, 2025.)

Objašnjenja: UK NBP (United Kingdom National Balancing Point) je referentna cijena na tržištu Velike Britanije (podatak za 1995.); TTF (Title Transfer Facility) je vodeća europska referentna cijena prirodnog plina na virtualnoj točki trgovanja, čime upravlja GTS (Gasunie Transport Services) u Nizozemskoj (podaci za 2010. – 2024.).

energetskog siromaštva (RH, Sabor, 2020.) što bi trebalo biti jedan od čimbenika kretanja i razine cijena.

Radi usporedbe, razvijenije i većina manje razvijenih država članica EU-a ostvaruju više cijene plina u kućanstvima u odnosu na ne-kućanstva, dok je u RH, Slovačkoj, Mađarskoj i Poljskoj obrnuto. (Sekulić, G. 2025.)

Cijene promatranih naftnih derivata, koje su tržišnog karaktera (s povremenom umjerenom regulacijom), rasle su znatno sporije (oko 2,6 puta) od rasta gospodarstva i plaća (oko 5 puta), ali i globalnih cijena.

3. Ekonomski i radni potencijali naftnih i plinskih djelatnosti

Strateško-razvojni utjecaj sektora nafte i plina je kako na sigurnost energetske opskrbe tako i na gospodarski razvoj, pa je uz energetske i *ekonomski potencijal* jedan od ključnih uvjeta njihovog razvoja i uspješnosti poslovanja što bi kreatori strategija i politika trebali podržavati i poticati u okvirima tržišnih i socijalnih kriterija.

U promatranom razdoblju 2010. – 2024. relativno se smanjuje ekonomski potencijal naftnih i plinskih

djelatnosti. U 2024. njihov udjel u *ukupnim prihodima* gospodarstva RH iznosio je 6,5 %¹, znatno manje nego prije petnaest godine (Tablica 3.). Profitabilnost (neto dobit prema prihodima) sektora u 2024. od 4,4 % manja je od prosječne profitabilnosti gospodarstva (5,9 %) pa se to može smatrati ograničenjem razvoja. Pritom je najveća stopa neto dobiti u cjevovodnom transportu te vađenju nafte i plina s pomoćnim djelatnostima, a najmanja u distribuciji plinovitih goriva.

Radni potencijal sektora nafte i plina u ukupnim zaposlenima gospodarstva RH iznosi svega 1,4 % u 2024. uz snažan pad od oko 35,3 % od 2010. i to posebno u proizvodnji naftnih derivata, distribuciji plinovitih goriva, trgovini na malo gorivima, vađenju nafte i plina s pomoćnim djelatnostima.

U promatranih petnaestak godina *proizvodne* naftne i plinske djelatnosti su se smanjivale, pa je tako njihov udjel u ukupnim prihodima svih djelatnosti pao na 37,5 % u 2024. (prema 54,6 % u 2010.).

Cjevovodni transport nafte i plina se ubrzano razvijao uz rast ukupnih prihoda za 35,4 % i skroman rast zaposlenih od 5,8 %. Međutim, ove djelatnosti su od 2010. ostvarile strateški zaokret u sigurnosti opskrbe, posebno plinom (napomena: JANAF taj značaj ima od početka rada u 1979.), kako RH tako i Srednje Europe što je omogućeno izgradnjom Terminala UPP-a na Krka i širenjem plinovodne mreže te izgradnjom skladišta za naftu i naftne derivate.

¹ Rast udjela u 2023. bio je uglavnom posljedica viših cijena i drugačijeg prikaza financijskih rezultata kod nekih kompanija.

Tablica 3. Udjeli pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima i zaposlenima sektora nafte i plina u 2010. i 2024. (%) i trendovi

	Ukupni prihodi, udjeli (%)			Zaposleni, udjeli (%)			Indeksi rasta/pada 2024./2010. (%)	
	2010.	2023.	2024.	2010.	2023.	2024.	Ukupni prihodi	Zaposleni
Ukupno gospodarstvo							206,7	123,7
Naftni i plinski sektor							161,3	65,2
Udjel naftnog i plinskog sektora u gospodarstvu RH	8,3	8,7	6,5	2,6	1,4	1,4		
Udjeli pojedinih djelatnosti u ukupnom naftnom i plinskom sektoru	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
Vađenje sirove nafte i prirodnog plina te pomoćne djelatnosti	3,5	1,2	2,2	9,3	10,9	11,0	102,0	77,2
Proizvodnja naftnih proizvoda	51,2	27,9	35,2	47,8	20,0	20,8	110,9	28,3
Distribucija plinovitih goriva distributivnom mrežom	7,6	28,2	16,7	9,1	9,3	9,6	354,1	69,1
Trgovina plinom distributivnom mrežom	...	18,6	12,7	...	2,1	2,2	...	...
Posredovanje u trgovini gorivima, rudama, metalima i ind.kem. proiz.	...	1,7	2,4	...	2,7	2,9	...	...
Trgovina na veliko krutim, tekućim i plinovitim gorivima te srodnim proizvodima	23,7	15,7	20,9	8,6	22,2	22,2	142,2	167,5
Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u spec. prod.	11,7	5,1	8,0	22,3	28,5	26,6	110,2	77,8
Cjevovodni transport	2,3	1,6	1,9	2,9	4,4	4,8	135,4	105,8

Izvori: Tablica je izrađena temeljem podataka iz: <https://digitalnakomora.hr/pretraga/statistika> (razna godišta); Republika Hrvatska, Ministarstvo gospodarstva, EIHP. Energija u Hrvatskoj. Godišnji energetske pregled (različita godišta); <https://www.fina.hr/novosti/> rezultati-poslovanja-poduzetnika.

Obrazloženja: S obzirom na neraspoloživost podataka ili nepostojanje aktivnosti u 2010. neki pokazatelji u Tablici nisu mogli biti izračunati. Njihov udjel u ukupnim prihodima djelatnosti nafte i plina a 2024. iznosio je 15,1 %.

Razvoj naftnih i plinskih djelatnosti odvijao se u uvjetima promjene zakonodavstva i regulative te njihovog usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a, a shodno tome i korištenja fondova EU-a za gradnju Terminala UPP-a i nekoliko dionica plinovoda. Pritom je razdvajanje djelatnosti i liberalizacija tržišta plina (s ciljem smanjenja cijena i racionalizacije troškova) stvorilo uvjete za snažan razvoj trgovine plinom tako da je sredinom 2026. registrirano 80 tvrtki za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe plinom (HERA, 2026.) tj. oko 68 % od ukupnog broja u plinskom sektoru.

Slična je situacija i u naftnom sektoru gdje je 66 tvrtki registrirano za obavljanje djelatnosti trgovine na veliko naftnim derivatima i UNP-om, tj. 77,6 % od ukupnog broj.

Relativno smanjenje ukupnog ekonomskog potencijala i profitabilnosti naftnih i plinskih djelatnosti, posebno proizvodnih, prijetnja su za sigurnosti opskrbe u budućnosti s obzirom na predviđanja i dalje visokog udjel nafte i plina u potrošnji. To zahtijeva produbljivanje analize na glavne igrače koji upravljaju proizvodnjom, trgovinom, distribucijom, opskrbom i dr. te njihovih kapaciteta i ulaganja.

4. Glavni igrači i njihovi energetske potencijali, vlasničke i organizacijske transformacije

U poslovanju i razvoju naftnog i plinskog sektora prisutno je desetak ključnih kompanija koje direktno utječu na sigurnost opskrbe naftom i plinom (a s tim povezano na političku i ekonomsku stabilnost).

Kroz promatranih 30-ak godina mijenjala se vlasnička struktura, organizacija, ekonomski i energetske potencijali kompanija, a neke od značajnih promjena kod pojedinih kompanija su sljedeće:^{2, 3}

- a) INA je bila i danas je najznačajnija kompanija naftnog i plinskog sektora te je kontinuirano najveća hrvatska tvrtka. U 1995. u svom sastavu imala je djelatnosti istraživanja i proizvodnje nafte i plina, proizvodnju i trgovinu naftnih derivata, trgovinu i opskrbu plinom (i danas postojeće djelatnosti), zatim transport i skladištenje plina te organske i anorganske petrokemijske djelatnosti. Nakon vlasničke transformacije i prodaje 49,1 % dionica INA-e mađarskoj kompaniji MOL u 2003. i 2009.⁴, prodaje nekih djelatnosti plina i petrokemije državi i privatnicima, gašenjem rafinerijske djelatnosti u Sisku (s vizijom „ulaska u poslovne prilike u smjeru održivih izvora energije“) te nakon upravljačkih i organizacijskih promjena, ekonomski potencijal INA-e je realno stagnirao od 3,6 mlrd. eura ukupnih prihoda u 2010. do 3,8 mlrd. eura u 2025., sa stopom neto dobiti od oko 5 %, pritom imajući u vidu rast cijena nafte, naftnih derivata i plina, inflaciju te prodaju neke imovine/djelatnosti. Investicije u 2025. bile za oko 25 % manje nego u 2010., a radni potencijal se kroz proteklih trideset godina prepolovio, s 18,9 tis. zaposlenih u 1995. na 9,6 tis. u 2024. Posebno je smanjen energetske potencijal pa su tako samo od 2010. do 2024. rezerve nafte i kondenzata pale za 56,5 %, plina za 46,7 %, a proizvodnja nafte i kondenzata za oko 20 %, plina za čak oko 76 % te prerada nafte za 38 % (Slika 2.). U 2025. se prerade nafte povećala za oko

48 % postepenim puštanjem u rad postrojenja za obradu teških ostataka i rekonstrukcije postojećih postrojenja u Rafineriji nafte Rijeka uz gradnju i postrojenja za proizvodnju vodika. Istovremeno, proizvodnja nafte i plina nastavili su s trendom pada.

Kretanja na tržištu na kojem je potrošnja plina smanjena za 14 %, a nafte gotovo stabilna (1995. – 2025.), pad istraživačkih i proizvodnih djelatnosti INA-e upućuju na nedovoljno korištenje tržišnih prilika koje još postoje na hrvatskom tržištu. Istovremeno, smanjen je broj benzinskih postaja INA-e u RH na oko 400 tj. za oko 4 % dok se njihov ukupan broj povećao za oko 9 % (2024.). Posljedica takvih kretanja je povećanje i visoka uvozna zavisnost RH, u potrošnji plina od 65,6 % (2024.) prema 18,1 % u 2010. dok je uvozna zavisnost o nafti u istim godinama bila oko 91,5 %, odnosno 80,7 %. (Eurostat, 2026.)

U istraživanjima i proizvodnji ugljikovodika sudjeluju novi igrači, kompanije Vermillion Zagreb Exploration (od 2016.) i Aspect Croatia KFT (od 2020.), a Vermillion je u ljeto 2024. proizvodio 20 % ukupne domaće proizvodnje plina. Uz pretpostavku pada ukupne proizvodnje plina od 10 % prosječno godišnje i uspješnog priključenja novih polja na transportnu mrežu (danas aktivnih kompanija) nova otkrića činila bi oko 40 % domaće proizvodnje (Krpan, M., 2025.). Međutim, te količine bile bi znatno manje u odnosu na 2010. i predviđanja u Strategiji energetskeg razvoja.

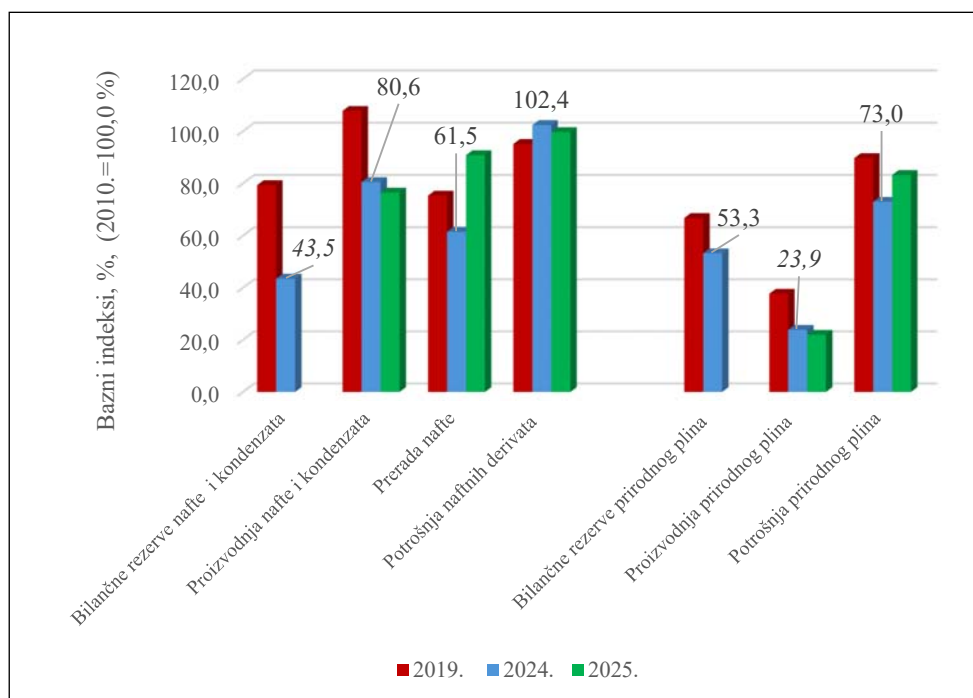
- b) Na tržištu naftnih derivata uz INA-u dominiraju, sa znatno manjim udjelima, kompanije Petrol, Lukoil i Tifon.

Petrol posluje u Hrvatskoj od 1996., a akvizicijom društva Crodux Derivati Dva d.o.o. u 2021. njegov tržišni udjel je dosegao 23 % s 202 benzinske postaje. Prije toga, u 2013. Crodux je kupio tvrtku OMV (s 13 % hrvatskog tržišta) (Jutarnji list, 2013.). Nakon tih lančanih akvizicija Petrol je postao drugi najveći opskrbljivač naftnim derivatima u RH koji jača svoju poziciju cjelovitog ponuđača energetskeg rješenja, s prihodom od oko 1,3 mlrd. eura u 2025., neto profitnom stopom od 5,3 % i oko 1,8 tis. zaposlenih s trendom pada. Značajno manji energetske, ekonomski i radni potencijal imaju Lukoil i Tifon s po oko 340 tis. eura prihoda i 327 zaposlenih (Lukoil), odnosno 543 zaposlena (Tifon) u 2025. Neto profitna stopa Lukoila bila je oko 2,2 %, a Tifona 6,2 %. Lukoil

2 Izvori podataka i informacija su: Financijski izvještaji kompanija s web stranica; <https://infobiz.fina.hr/subject>; https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication; Fina. Top 10 poduzetnika po prihodu 1995. godine – nekad i sad; HNB, Godišnje izvješće 1995.

3 Posljednji analizirani podaci u ovom poglavlju su uglavnom za 2024./2025. ovisno o njihovoj javnoj objavi.

4 Vlada RH drži 44,8 % dionica INA-e, a institucionalni privatni vlasnici 6,08 %.

Slika 2. Kretanje rezervi i proizvodnje nafte i kondenzata, prirodnog plina i naftnih derivata INA-e te njihove potrošnje u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010. – 2024./2025. (bazni indeksi, 2010.=100,0 %)

Izvori: Slika je izrađena temeljem podataka iz: kao i za Tablicu 1.; Godišnji i Financijski izvještaji INA-e (različita godišta)

je prisutan u Hrvatskoj od 2007., Tifon od 1998., a 2007. godine tvrtku je preuzeo MOL. Tržišni udjeli tvrtki su po 6 – 7 %. Zbog međunarodnih sankcija prema ruskim kompanijama očekuje se prodaja Lukoila i u Hrvatskoj (Forbes, 2025.), a time možda i okrupnjavanje nekih postojećih trgovačkih tvrtki.

- c) U naftnom sektoru jedna od strateški važnih kompanija je i JANAF koji je u većinskom vlasništvu države⁵, a obavlja transport nafte za korisnike u Hrvatskoj, Srbiji, Mađarskoj i Slovačkoj te skladišti naftu i naftne derivata za domaće i strane tvrtke. Nakon kriznog ratnog razdoblja transport nafte je znatno povećan uz oscilacije ovisno o političkim i tržišnim prilikama. U proteklih petnaest godina prestao je transport za rafinerije u Lendavi (2001.), Sisku (2014.) i Bosanskom Brodu (2019.) zbog gašenja prerade nafte. Od 2013. obnovljen je transporta nafte za MOL-ove rafinerije. Uglavnom, zahvaljujući uspješnoj strategiji diverzifikacije poslovanja prema skladištenju nafte i naftnih derivata kompanija je u 2025. u odnosu na 2010. ostvarila ukupne prihode veće za 2,1 puta (126,9 mil. eura) i neto dobit za 2,3 puta uz povećanje broja zaposlenih za 17,4 %. To je omogućeno rastom kapaciteta za skladištenje nafte za 2 puta (na 2,1 mil. m³) i

skladištenja naftnih derivata za 2,4 puta (na 242 tis. m³) na lokacijama terminala u Omišlju, Sisku, Virju i Zagrebu. Time je stvoren ekonomski i infrastrukturni potencijal za daljnje uspješno poslovanje u naftnim djelatnostima i daljnju diverzifikaciju poslovanja uz stratešku transformaciju u tri komplementarna smjera i to: jačanje temeljnih djelatnosti transporta nafte i skladištenja nafte i naftnih derivata; energetska tranzicija kroz razvoj projekata obnovljivih izvora energije i baterijskih sustava; diverzifikacija i vertikalna integracija djelatnosti prema istraživanjima i proizvodnji ugljikovodika kao novog izvora prihoda i energetske sigurnosti. U cilju jačanje pozicije na mediteranskom spot tržištu i otpornosti opskrbe u tijeku je priprema projekta gradnje spremnika za naftne derivate kapaciteta 80.000 m³ na Terminalu Omišalj.

U protekle dvije godine izvršena je akvizicije solarnih elektrana Bulinac i Vođinci (2024., 2025.) uz planirani razvoj baterijskih sustava za pohranu energije. Izgrađene su i solarne elektrane na JANAF-ovim terminalima, a uz to se surađuje s HEP-om na razvoju projekata na području OIE. JANAF je od početka 2026. jedan od aktera u istraživanju i proizvodnji ugljikovodika na istražnom polju Shygys u Kazahstanu, temeljem ulaganja u povećanje temeljnog kapitala hrvatskog društva Geoenergija razvoj d.o.o. (koje je strateški partner kompanije KazmunayGas na projektu) i pristupanja u njegovo članstvo uz Agenciju za ugljikovodika (JANAF, 2026.).

⁵ Ostali dioničari su: OTP Banka / INA d.d. (11,8 %), HPB d.d. / HEP d.d. (5,36 %), OTP Banka d.d. / AZ OMF kategorije B i A (3,01 %) i drugi s udjelima manjim od 0,2 %. (<https://api.janaf.hr/api>) – Struktura dioničara na dan 28. travnja 2026.

Kao jedan od strateških europskih naftovoda (izgrađen 1979.) JANAF se uspješno prilagođavao turbulentnim globalnim, regionalnim i lokalnim tržišnim i političkim promjenama. Zahvaljujući tome, Vijeće EU-a je u listopadu 2022. godine istaknulo stratešku važnost njegove infrastrukture za opskrbu Srednje (i Jugoistočne) Europe te uopće potrebu jačanja energetske infrastrukture i diverzifikacije opskrbnih pravaca u okviru plana REPowerEU-a. Sankcijski režimi i poremećaji u dosadašnjim opskrbnim pravcima povećali su potražnju za sigurnim i diverzificiranim transportnim rutama, što je izravno utjecalo i na značaj JANAF-a koji se pozicionira kao pouzdani dobavni pravac za Srednju i Jugoistočnu Europu te zajedno s LNG terminalom na Krku čini energetski hub za ovaj dio Europe.

- d) U plinskom sektoru RH posebno strateško mjesto pripada kompaniji Plinacro zajedno s povezanim društvima PSP Okoli i LNG Hrvatska te su rastućeg značaja za sigurnost opskrbe plinom RH i država EU-a (Slovenije, Mađarske i dr.), ali i u povezivanju s Ukrajinom.

Kroz posljednjih 25 godina Plinacro je ostvario značajne razvojno-strateške, vlasničke i organizacijske promjene. Od 2002. nakon izdvajanja djelatnosti transporta prirodnoga plina iz INA-e Plinacro djeluje samostalno kao društvo u 100 % vlasništvu države. U sastavu grupe od 2009. je Podzemno skladište plina d.o.o. (PSP Okoli) koje je također bilo dio INA-e. Plinacro d.o.o. je od 2010. 50 % vlasnik tvrtke LNG Hrvatska d.o.o., a isti udjel ima i HEP d.d.

Ukupni prihodi društva Plinacra u 2025. bili su 70,5 mil. eura, za oko 20 % manji nego u 2010. uz neto profitnu stopu od 5,8 % i 271 zaposlenih. Količine transporta plina su istom razdoblju povećane za 7,1 % pa se financijski rezultati poslovanja mogu tumačiti, između ostalog, izdvajanjem tvrtke PSP Okoli, ali i vođenjem regulirane (tarifne) politike cijena. Sličan trend kretanja ukupnog prihoda je ostvarilo i društvo PSP Okoli s prihodom od 17,1 mil. eura u 2025. Društvo LNG Hrvatska je od početka poslovanja 2021. povećalo prihode za oko 13 % (40,4 mil. eura u 2025.) s ujednačenom neto dobiti. Do 15. svibnja 2026. ukupna isporuka prirodnog plina iznosila je oko 12,4 mlrd. m³. (tj. oko 2,8 mlrd. m³ prosječno godišnje). Usto, tvrtka je od 2022. diverzificirala poslovanje na pretovar UPP-a u

kamione te je u fazi razvoja projekta distribucijske stanice UPP-a.

Uz kontinuirano povećanje plinovodne mreže Plinacra njezina dužina iznosi 2.603 km (www.plinacro.hr, pristupljeno 15. svibnja 2026.) s pripadajućim mjerno redukcijskim stanicama i dr. Pritom je za širenje potrošnje na područje južnog dijela Hrvatske uz povezivanje s plinskim poljima u Sjevernom Jadranu i susjednim državama bila ključna izgradnja plinovodnog sustava Pula – Karlovac u 2006. i plinovodnog sustava Like i Dalmacije u 2013. uz ukupna ulaganja od oko 640 mil. eura. (Nacional, 2021.). S ciljem povećanja regionalne sigurnosti u opskrbi plinom, sukladno odrednicama plana REPowerEU te Nacionalnog plana za oporavak i otpornost, završena je gradnja plinovoda Zlobin – Bosiljevo (2025.) te je u gradnji ili priprema gradnje i drugih dionica, sukladno povećanju kapaciteta Terminala UPP-a (s 2,9 mlrd. m³ na 6,1 mlrd. m³), tržišnoj potražnji i politici EU-a o sigurnosti opskrbe zemalja Srednje Europe te povezivanja s Ukrajinom. Sastavni dio sustava sigurnosti opskrbe plinom čine i skladišni kapaciteti PSP Okoli od 438 mil. m³ te početak proizvodnje plina na lokaciji Grubišno Polje gdje će najranije 2027. tvrtka izgraditi povezujuću infrastrukturu i novo podzemno skladište radnog volumena 90 – 120 mil. m³.

- e) Liberalizacija tržišta plina, otvaranje pomorskog pravca putem Terminala UPP-a na Krku s mogućnostima uvoza iz brojnih pravaca i izvoza u susjedne države, širenje plinske mreže i dr. bili su temelji razvoja trgovine, uvoza, izvoza i opskrbe prirodnim plinom tvrtke Prvo plinarsko društvo d.o.o. (PPD), osnovanog u 2001. Početak poduzetničkih aktivnosti bila je izgradnja distribucijske mreže na području Vukovara i okolnih općina (2006.). Slijedile su organizacijske i vlasničke promjene i okrupnjavanje (u ENNA Grupi) uz ulazak u nove djelatnosti i tržišta. U 2023. PPD izlazi iz ENNA Grupe te njegov vlasnik postaje tvrtka Blue Horizon. Osim u Hrvatskoj PPD tvrtke koje su u vlasništvu PPD Globala (sa sjedištem u inozemstvu) posluju i na stranim tržištima (Slovenije, Mađarske, Italije, Švicarske i dr.). Posljednjih sedam godina PPD d.o.o. je povećao ukupne prihode za 2,5 puta (2025./2019.⁶) uz pad neto dobiti za oko 62 % i profitnu stopu od svega 0,5 %.

6 Nema javno dostupnih podataka za ranije godine.

Tablica 4. Distribucija plina i distributivne kompanije u 2024. i 2000.

Distributivne kompanije (DK)	2024. mil. m ³	Udjeli u ukupnim količinama, 2024. (%)	Distributivne kompanije (DK)	2000. mil. m ³	Udjeli u ukupnim količinama 2000. (%)	Indeksi rasta/pada distribuiranih količina 2024./2000. (%)
Gradska plinara Zagreb	344,0	31,9	Gradska plinara Zagreb	322,8	35,1	106,6
HEP Plin	178,9	16,6	HEP Osijek	98,0	10,7	182,6
E.ON	104,0	9,6				
Termoplin Varaždin	91,1	8,4	Termoplin Varaždin	83,4	9,1	109,2
8 DK s 20 – 57 mil. m ³	253,6	23,5	5 DK s 20 – 57 mil. m ³	178,0	19,3	142,5
Ostali, 15 DK	107,0	9,9	Ostali, 29 DK	237,6	25,8	45,0
Ukupno, 27 DK	1078,7	100,0	Ukupno, 37 DK	919,7	100,0	117,3

Izvori: Tablica je izrađena temeljem podataka iz: HSUP. Plinsko gospodarstvo Republike Hrvatske 2024. i 2000. (brošure)

f) Distribucija plina također je bitna karika u lancu kvalitetne i sigurne opskrbe s mrežom od 18,6 tisuća km u 2024., tj. za oko 30 % većom nego u 2000. od kada se transport povećao za 17,3 % s iznosom od oko 1,1 mlrd. m³ u 2024. Poslovanje obavlja 27 distributivnih kompanija (DK), 10 manje nego u 2000. (Tablica 4.). Četiri DK su u privatnom vlasništvu, a većina je u državnom (javnom, komunalnom i sl.) ili mješovitom vlasništvu (s pretežitim udjelom države).

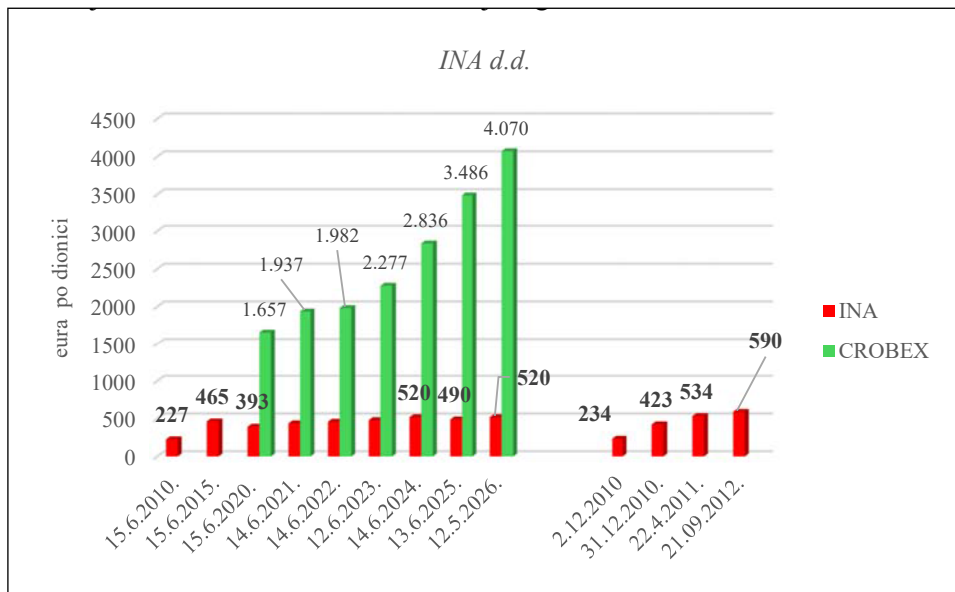
U 2024. najveće distribuirane količine su ostvarili Gradska plinara Zagreb (GPZ), HEP Plin, E.ON i Termoplin Varaždin s ukupnim tržišnim udjelom od 66,5 %. Pritom je HEP Plin imao najveći rast, a GPZ je i dalje tržišni lider. Usto, zbile su i strukturne promjene pa tako 8 DK s količinom distribucije plina 20 – 57 mil. m³ drži 23,5 % tržišta, a značajno je smanjenja distribucije plina u kategoriji DK koje transportiraju manje od 20 mil. m³ i to na 9,9 % udjela na tržištu (s 15 DK) u 2024. prema 25,8 % (s 29 DK) u 2000. To se može tumačiti, između ostalog, trendom okrupnjavanja i racionalizacijom poslovanja te širenjem distribucijske mreže na nova područja. Neto profitne stope u 2024. kod većine najvećih DK bile su iznad 5,5 %, a znatno manje kod većine promatranih kompanija do 57 mil. m³ distribucije plina. Pritom postoji značajna razlika u profitabilnosti između kompanija sa sličnim količinama distribuiranog plina (Fina, 2025.).

g) Ekonomsko-tržišni potencijal naftnih i plinskih kompanija sagledava se i kroz njihovu prisutnost

na tržištima kapitala i kretanje vrijednosti *dionica* što je jedan od pokazatelja povjerenja tržišta u poslovanje i razvojne perspektive. Vrijednost dionica općenito zavisi od nekoliko čimbenika: ponude i potražnje dionica, financijskih rezultata poslovanja kompanija, makroekonomskih čimbenika, psihologije tržišta – vijesti, glasina i sl., globalnih događaja i dr. O istim čimbenicima zavisi i vrijednost burzovnog indeksa CROBEX koji još zavisi i o kretanju cijena dionica koje čine indeks te revizije samog sustava.

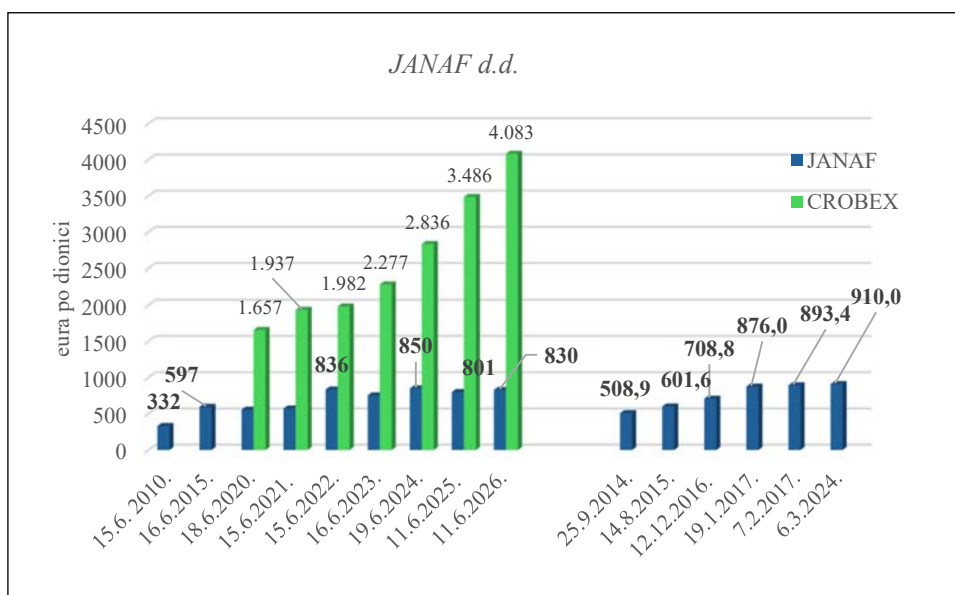
Od naftnih i plinskih kompanije samo INA d.d. i JANAF d.d. imaju dionice izlistane na Zagrebačkoj burzi (ZSE) pa se u radu također analizira taj aspekt njihovog ekonomskog i razvojnog potencijala.

U promatranih sedamnaest godina (2010. – 2026.) vrijednost dionica INA-e se povećala za 2,3 puta (Slika 3.), a JANAF-a za 2,5 puta (Slika 4.) uz trend rasta i oscilacije. Pritom je u posljednjih pet godina (lipanj 2022. – svibanj 2026.) vrijednost dionica INA-e porasla za 13,2 % i JANAF-a stagnirala, a što je znatno sporije od rasta burzovnog indeksa CROBEX-a koji je povećan za 2,1 puta. Najviši rast vrijednosti dionica INA-e ostvaren je od početka prosincu 2010. do kraja travnja 2011. to za 2,3 puta kao pokazatelj tržišnog vrednovanja značajnog povećanja proizvodnje prirodnog plina u Siriji s očekivanjima i ostvarenjima posebno uspješnih financijskih rezultata. Rast vrijednosti dionica nastavio se i kroz 2012. iako se od listopada 2011. u poslovnim izvještajima ne iskazuje

Slika 3. Kretanje vrijednosti dionica INA-e i CROBEX-a u razdoblju 2010. – 2026.

Izvori: <https://zse.hr/hr/papir/>; INA – Pregled Dionice | INA d.d. | Investiramo (Cjenovni graf)

Slika 4. Kretanje vrijednosti dionica JANAF-a i CROBEX-a u razdoblju 2010. – 2026.

Izvori: Kao i za Sliku 3.

proizvodnja plina u Siriji zbog uvedenih sankcija i posljedično napuštanja polja. Međutim, zanimljivo je da je najviša vrijednost dionica INA-e bila u rujnu 2012. (590 eura) kada su se već mogli očekivati slabiji financijski rezultati u odnosu na prethodne godine zbog izostanka proizvodnje plina u Siriji, ali i pada proizvodnje nafte i plina u Hrvatskoj. Istovremeno se nastavljala korupcijska afera vezana uz privatizaciju INA-e s ishodom osude okrivljenog.

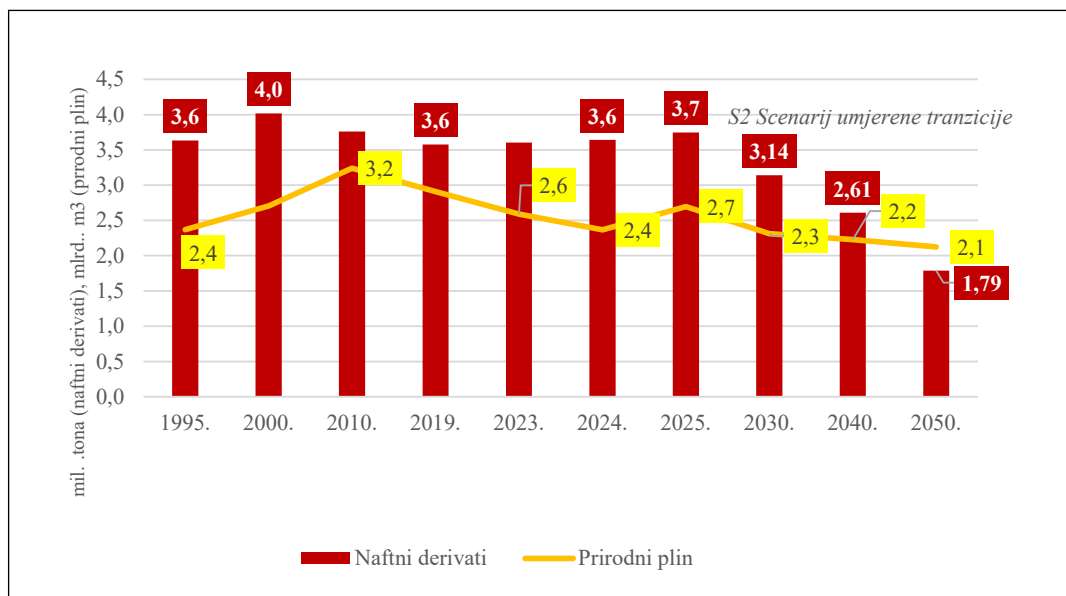
Najviši rast vrijednosti dionica JANAF-a bio je 2014. – 2017. kao posljedica očekivanja i ostvarenja visokog rasta prihoda u 2015./2014. (52 %) uz njihov blaži, ali kontinuirani rast narednih godina što je posljedica povećanja skladištenja nafte i naftnih derivata, ali i rasta transporta nafte u pojedinim godinama. Najviša vrijednost dionica bila je

početkom 2024. (oko 910 eura) kada su objavljeni podaci o posebno uspješnom poslovanju u 2023.

5. Okviri i izazovi razvoja do 2030./2050.

5.1. Tržište i domaći potencijali

Budući dugoročni razvoj naftnog i plinskog sektora zbit će se u okvirima padajućeg tržišta naftnih derivata i nešto manje potrošnje prirodnog plina do 2040. te njihovog bržeg pada do 2050. kada se prognozira potrošnja od oko 1,8 mil. tona naftnih derivata i oko 2,1 mlrd. m³ prirodnog plina (Slika 5.) prema potrošnji u 2025. od 3,7 mil. tona derivata, odnosno 1,8 mlrd. m³ plina. U budućim tržišnim okolnostima i s obzirom na raznovrsne prijetnje za sigurnost opskrbe,

Slika 5. Kretanje potrošnje naftnih derivata i prirodnog plina u razdoblju 1995. – 2024. i predviđanja do 2050.

Izvori: Slika je izrađena temeljem podataka iz: Republika Hrvatska, Ministarstvo gospodarstva, Energija u Hrvatskoj, EIHP. Godišnji energetski pregled 1995. – 1999. i druga godišnja; (DZS, 2026.); HSUP (2025.); (MZOE, 2019.)

poticanje i *intenziviranje domaća proizvodnja* je od strateške važnosti za gospodarstvo i stanovništvo što je uočeno i u Strategiji energetskog razvoja koja se do sada u tom segmentu energetske politike i aktivnosti ne ostvaruje. Tako je Strategijom predviđeno „istraživanje novih rezervi i povećanje njihove proizvodnje iz domaćih izvora kao jedan od načina povećanja sigurnosti opskrbe...” te shodno tome značajan rast ulaganja u istraživanja i proizvodnju. Pod tim pretpostavkama do 2035. proizvodnja nafte i plina bi se povećala za više od 2 puta i to nafte na oko 1,3 mil. tona, a plina na oko 1,6 mlrd. m³. To bi uz predviđanja pada potrošnje naftnih derivata i stagniranje prirodnog plina značilo smanjenje uvozne zavisnosti i sigurniju opskrbu do 2050., strateški posebno značajno u uvjetima rastućih rizika i neizvjesnosti uvoza.

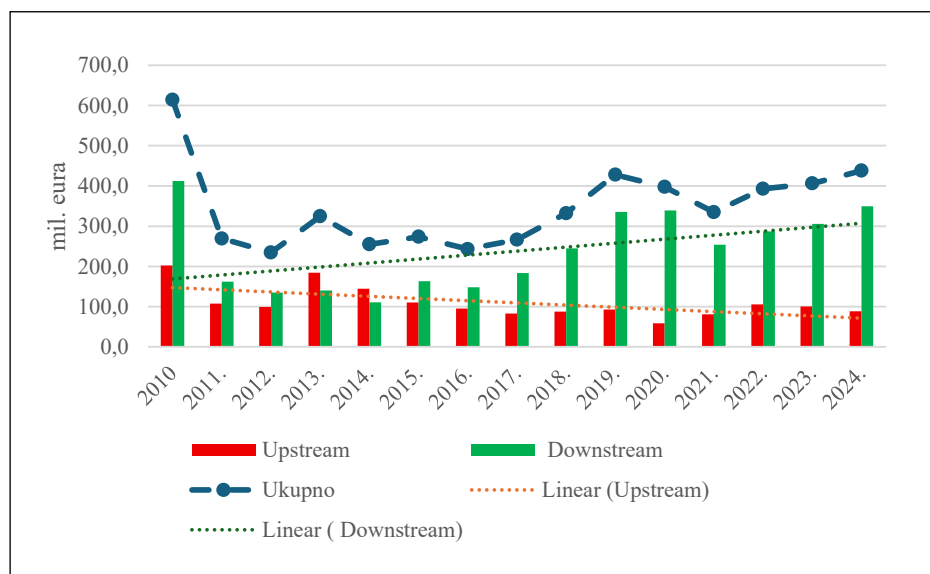
Međutim, dugoročni pad potražnje na hrvatskom i regionalnim tržištima utjecat će, između ostalog, na slabljenje energetske i ekonomske snage naftnih i plinskih poduzeća što se može izbjeći *diverzifikacijom* poslovanja čime bi se stabilizirala/povećala ukupna aktivnost i profitabilnost tvrtki te podržali padajuća proizvodnja, transport, distribucija, skladištenje i dr. nafte, naftnih derivata i prirodnog plina. U tome je ključno djelovanje države koja je pretežiti ili s velikom udjelom vlasnik kompanija, ali i kreator energetske politike i mjera. Do sada (svibanj 2026.) naftne i plinske tvrtke nisu kratkoročno na putu da značajnije diversificiraju poslovanja, ali imaju vizije

i predviđaju neke projekte koji bi tome doprinijeli, a neki od njih su:

- Gradnja i kupnja solarnih elektrana (SE) i drugih objekata OIE uz gradnju baterijskih sustava te provedba projekata energetske učinkovitosti na vlastitim postrojenjima i objektima – uglavnom sve kompanije.
- Projekt proizvodnje zelenog vodika u INA Rafineriji nafte Rijeka s planom završetka u 2027. uz gradnju elektrolizatora snage 10 MW i solarne elektrane snage 11 MW pri čemu se vodik planira koristiti u prometu (već potpisani sporazumi s nekim gradovima) i industriji te za proizvodnju goriva u rafineriji. (Ortutay Zs., 2024.), (Jutarnji list, 2026.)
- Gradnja postrojenja za proizvodnju biometa-na (INA, Sisak) sa završetkom u 2026. (EGE, 2024.)
- Priprema projekta Adria Wind (istraživanje potencijala vjetra za izgradnju odobalnih vjetroelektrana. (INA) (Ortutay Zs., 2024.).
- Planiranje projekata razvoja i dekarbonizacije tvrtke Plinacro (Plinacro, 2025.):
 - Transport vodika: Interkonekcija Hrvatska/Slovenija (Lučko-Zabok-Rogatec), novi plinovod koji će se koristiti i za transport vodika; interkonekcija Hrvatska/Mađarska, prenamjena postojećeg plinovoda u vodikovod; H₂ Backbone Hrvatska-Sjever, izgradnja novih

Slika 6. Kretanje investicija u kompanijama naftnog i plinskog sektora u razdoblju 2010. – 2024.

Izvori: Financijski izvještaji kompanija; <https://infobiz.fina.hr/subject/>.

i prenamjena postojećih plinovoda sjeverno od Bosiljeva prema većim urbanim centrima; H₂ Backbone Hrvatska-Jug, izgradnja novih i prenamjena postojećih plinovoda južno od Bosiljeva prema većim urbanim centrima.

- Projekti za prihvati i transport CO₂, Osijek, Sava, Drava.
- Projekti geotermalne energije (GE):
 - Istraživanje i proizvodnja GE (INA, Croscos – projektiranje i izrada bušotina na istražnim područjima Velika Gorica, Zaprešić, Osijek i Vinkovci (Tuschi, M., 2025.).
 - Od 2020. izdane su ili su u postupku izdavanja dozvole za istraživanja i/ili pridobivanja GE na područjima Ludbreg, Dugo Selo, Bjelovar, Slavonski Brod, Legrad-1, Ernestinovo, Sisak, Topusko, Sječe, Pčelić, Kotoriba, Lešćan, Međimurje-5, Vukovar 2, Tekić, Ferdinandovac-1, Sveta Nedjelja 1, 2, Sveta Nedjelja-Genera, Brdovec, Kutina, Novigrad Podravski i dr. (AZU, 2025.).
 - Prema scenariju umjerene tranzicije, u 2050. se predviđa rast kapaciteta proizvodnje električne energije u GTE na 427,8 MW prema 128,8 MW u 2030. i svega 10 MW u 2023. Prema istom scenariju potrošnja GE bi se povećala na 153 kilo tona ekvivalentne nafte (kten) u 2030. i dalje na 442,6 kten u 2050. (RH, Sabor 2020.).
- Širenje poslovanja JANAF-a na područje istraživanja i proizvodnje ugljikovodika kroz ulaganja u međunarodne projekte, poput sudjelovanja u projektu na istražnom polju Shygyys u Kazahstanu (od 2026.).

5.2. Strukturne promjene u investicijama

Kroz posljednjih petnaestak godina ulaganja naftnih i plinskih kompanija⁷ imaju blagi trend rasta uz promjenu strukture ulaganja prema downstream u odnosu na upstream djelatnosti⁸ (Slika 6.).

Uz ovakva ulaganja slabio je potencijal domaće proizvodnje primarnih izvora energije, nafte i plina, a povećavao se infrastrukturni potencijal za uvoz i izvoz. Najveća ulaganja kroz promatrano razdoblje ostvarena su u:

- istraživanje i proizvodnju nafte i plina – 2010. (Sirija, plin), 2013. – 2014.
- rafinerije (Rijeka) i marketing – 2022. – 2024.
- skladištenje nafte i naftnih derivata i transport nafte (JANAF) – 2011. – 2013., 2016. – 2020.
- transportnu infrastrukturu Plinacra – 2010., 2019. – 2020., 2023. – 2024.
- skladištenje plina PSP Okoli-ja – 2013. – 2015., 2022. – 2023.
- prihvati i otpremu UPP-a LNG Hrvatska – 2019. – 2021.⁹

⁷ S obzirom na dostupnost podataka obrađeni su podaci sljedećih kompanija: INA-e, JANAF-a, Plinacra, PSP Okolija i LNG Hrvatske.

⁸ Upstream djelatnosti obuhvaćaju istraživanje i proizvodnju nafte i plina, a downstream: rafinerije i marketing, transport i skladištenje nafte, naftnih derivata i prirodnog plina te prihvati i otpremu UPP-a.

⁹ Dinamika ulaganja u gradnju Terminala UPP-a (233,6 mil. eura) je procijenjena s obzirom da ne postoje javno objavljeni podaci o ulaganjima po godinama.

5.3. Rizici poslovanja i razvoja¹⁰

Naftni sektor je već više od pola stoljeća pod utjecajem šokova cijena, promjena globalne i regionalne politike i ekonomije, smanjenja potražnje u razvijenim državama i sankcijskih režima te se uglavnom uspio prilagođavati izazovima formiranjem obveznih zaliha, okrupnjavanjem, diverzifikacijom poslovanja prema električnoj energiji, OIE, petrokemiji, diverzifikacijom uvoznih pravaca i izvora, energetsom učinkovitošću i dr. Značajniji šokovi globalnog karaktera (cijena, geopolitike, mijenjanje pravaca opskrbe,...) uglavnom su novina u plinskom sektoru (od 2020./2022.) koji se također uspijeva prilagoditi i to: obveznim punjenjem skladišta i gradnjom novih, gradnjom plinovoda, interkonekcija te terminala UPP-a, zatim planiranjem i realizacijom projekata vodika i OIE koji su u sinergiji s plinom i dr.

Postojeće i očekivane raznovrsne prijetnje/izazovi koji često djeluju kombinirano, sveprisutne su i zahtijevaju provedbu strategija obrane od njihovih negativnih učinaka. Neke od važnijih prijetnji/izazova su:

Uvozna zavisnost

Jedan od najvećih rizika za naftni i plinski sektor je *visoka uvozna zavisnost* EU-a i shodno tome velike količina uvoza iz malog broju dobavnih pravaca i država te s time povezane prijetnje političkog i ekonomskog karaktera.

Geopolitičke krize vezane uz države Bliskog Istoka, Sjeverne Afrike, Rusije i dr. utjecale su na veću i ujednačeniju diverzificiranost opskrbe *naftom i naftnim derivatima*. U 2024. najveći uvoz nafte bio je iz: SAD-a (20,7 %) s trendom rasta, Bliskog Istoka (18,2 %) (Irak, Saudijska Arabija), CIS-a (17,5 %) (Kazahstan, Azerbajdžan), Sjeverne (12,5 %) i Zapadne Afrike (12 %) te Južne i Sjeverne Amerike (10,2 %). (EI, 2025)

Uz naftu (463 mil. tona) uvoze se i značajne količine derivata (218 mil. tona) i to najviše iz: SAD-a (23,8 %) s trendom rasta, zatim još uvijek iz Rusije (18,9 %) s trendom pada, Indije (12,7 %) i Sjeverne Afrike (9,8 %) s trendom rasta, Saudijske Arabije (6,7 %) i Kuvajta (6,6 %).

Plin (*prirodni i ukapljeni*, PP i UPP) se uvozio (2025.) u EU najvećim dijelom iz Norveške (33 %), SAD-a (27,1 % s trendom snažnog rasta) Alžira (12,9 %) i Rusije (12 % s trendom pada), a ostale dr-

žave čine 15 % (Katar, Velika Britanija, Azerbajdžan i dr.) (Slika 7.).

Ekonomski i politički odnosi s državama izvoznicama

Ekonomski odnosi EU-a s većinom država iz kojih se uvoze nafta i plin su vrlo skromni, osim sa SAD-om, Velikom Britanijom i Norveškom te Rusijom (uz značajan pad). Pritom su od 2022. promijenjeni odnosi s Rusijom nakon invazije i rata u Ukrajinu uz uvođenje sankcija kroz 20 paketa, a posebno mjera zabrane uvoza nafte i plina od kraja 2027. Od 2025. mijenjaju i odnosi sa SAD-om koji carinama, i drugim ekonomskim i posebno političkim aktivnostima postaje moguća prijetnja i za opskrbu naftom i plinom EU-a. Znatno je manja trgovina s Alžirom i Saudijskom Arabijom (neznatno iznad 1 %) te s ostalim državama izvoznicama energenata (manje od 1 %) (Sekulić, G., 2024.) pa bi jačanje ekonomskih, političkih i društvenih odnosa s tim državama doprinijelo i energetske sigurnosti, imajući u vidu smanjenje potražnje za naftom i plinom, ali i posljedice rata između SAD/Izraela i Irana u 2026. te nastavak političkih i energetskih opasnosti za opskrbu (posebno zbog blokada Hormušskog tjesnaca i ratnih prijetnji). Usto, neki današnji glavni izvoznici nafte i plina (SAD, Norveška, Velika Britanija i dr.) u Europu raspolažu relativno malim rezervama u odnosu na države Srednjeg Istoka i CIS-a čiji je trošak istraživanja i proizvodnje znatno manji.

Promjenjivost cijena

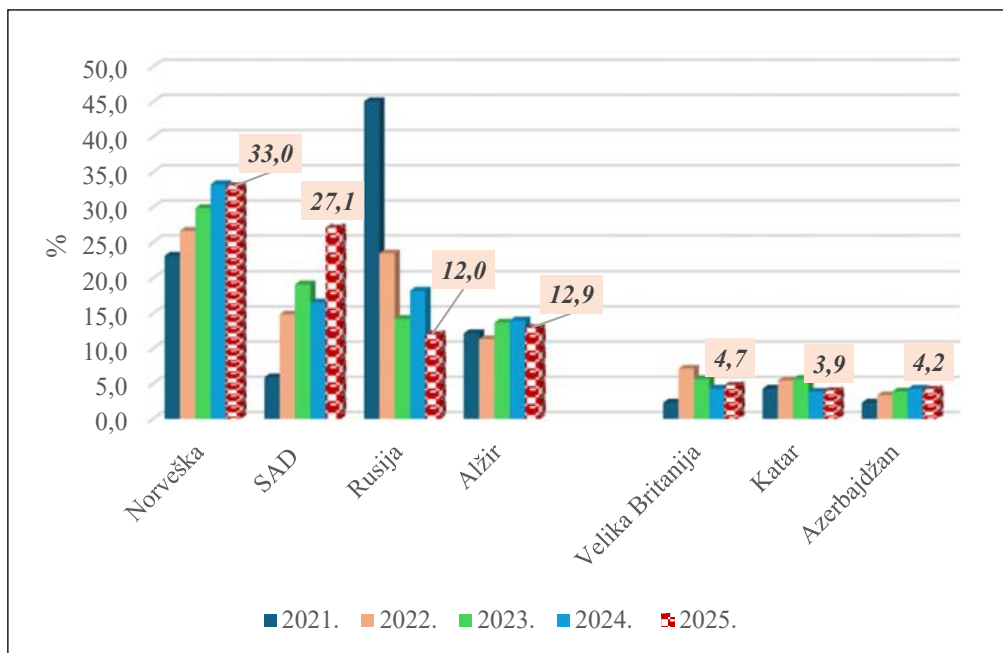
Promjenjivost cijena nafte i plina s povremenim šokovima u promatrana tri desetljeća (Slika 8.) usko su povezani najčešće s geopolitičkim čimbenicima (pod utjecajem ekonomskih interesa) koji su prijetnja ponudi i utječu na energetske politiku koja potiče smanjenje potrošnje energije, posebno nafte.

Šokovi rasta i visokih cijena nafte u 2007. – 2008., 2010. – 2014. i 2021. – 2023. bili su uglavnom posljedica globalnih političkih nestabilnosti: invazije na Irak i „arapskog proljeća“ (revolucije i civilnih ratova u Tunisu, Egiptu, Libiji i Siriji) te početka rata u Ukrajini i sankcijskih režima. Pritom su rat i tenzije na Bliskom Istoku utjecali na rast cijena nafte na iznad 100 USD/bbl od ožujka 2026., ali i na rast (nešto blaži) cijena plina. Tako je 15. svibnja cijena nafte iznosila 109,3 USD/bbl, a plina 50,5 eura/MWh.

Pikovi cijena plina bili su rezultat djelovanja:

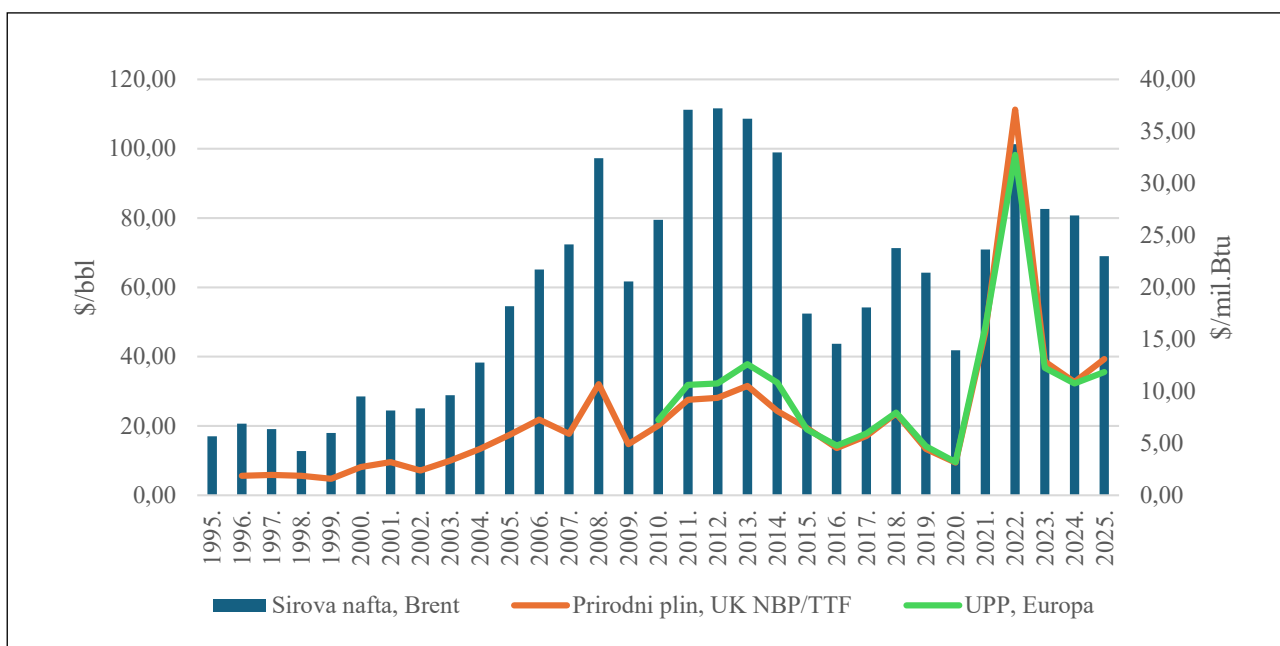
- 2008. – ekonomsko-tržišnih čimbenika kao što su: ograničene zalihe, rast cijena nafte i ugljena, rast potražnje te odgođena ulaganja kojima se

¹⁰ Analizirani su globalni i rizici za EU koji snažno djeluju i na naftni te plinski sektor Republike Hrvatske.

Slika 7. Udjeli pojedinih država u ukupnom uvozu PP-a i UPP u EU u razdoblju 2021. – 2025.

Izvor: (Sekulić, G., 2026.); ACER (2026.)

Slika 8. Kretanje cijena sirove nafte, prirodnog plina i UPP-a u Europi u razdoblju 1995. – 2025.

Izvor: Slika je izrađena temeljem podataka iz: Energy Institute. 2025 Statistical Review of World Energy, June 2025. i ranijih godišta; <https://www.eia.gov/outlooks/>; https://aegis.acer.europa.eu/terminal/price_assessments

predviđalo ugljen i naftu zamijeniti plinom u elektranama i dr. (IEA/OECD, 2008.).

- 2012. – 2013. – neravnoteže potražnje i ponude te rasta cijena nafte uz koju su bile vezane cijene plina. (Hulshof, D., Maat, JP. i dr., 2016.).
- 2022. – geopolitičkih aktivnosti (ruska invazija i rat u Ukrajini.)
- 2026. – geopolitičkih izazova (rat i ratne okolnosti na Bliskom Istoku)

Spomenuti i s njima povezani rizici djelovat će i nadalje na kretanje cijena.

Smanjenje ulaganja

Na ulaganja u globalnom naftnom i plinskom sektoru nepovoljno utječe nekoliko bitnih čimbenika, kao npr.: pad potražnje; povremena smanjenja cijena s posljedicom na razvoj projekata i infrastrukture; sve zahtjevnije zakonodavstvo zbog čega se povećavaju

troškovi, produžava vrijeme odobravanja i realizacije projekata i dr.; kraći rokovi povrata ulaganja; i dr.

Rezultati ovih prijetnji na *globalnoj razini* su (IEA, 2025.):

- Smanjenje ulaganja u upstreamu naftnog i plinskog sektora na oko 570 mlrd. USD u 2025. prema oko 850 mlrd. USD u 2015. i oko 650 mlrd. USD u 2018. Pritom su ulaganja u nova polja iznosila samo 25 %, a mnoge kompanije su usmjerile investicije na projekte UPP-a. Sve to utjecat će dugoročno na ograničenja u ponudi i tržišnu neravnotežu s rastom cijena.
- Slične trendove pokazuju i investicije u rafinerije nafte s padom u 2024. – 2025. na iznos od oko 30 mlrd. USD prema oko 50 mlrd. USD u 2018. Ulaganja u europske rafinerije su na povijesnim minimumima uz kontinuirano smanjenje rafinerijskih kapaciteta, a ulaganjima u integrirane rafinerijsko-petrokemijske komplekse, biogoriva i sl. predviđa se povećanje profitabilnosti i osiguranje dugoročnosti ukupnog poslovanja. Posljedica takve strategije je visoka zavisnost i o uvozu naftnih derivata.

Sve stroži zahtjevi u vezi zaštite okoliša, sigurnosti i zdravlja

Naftno i plinsko gospodarstvo te potrošači suočavaju se s rastućim ekološkim izazovima smanjenja ugljičnog otiska i prijelaza na „čišća“ goriva s ciljem doprinosa smanjenju emisija stakleničkih plinova. Usto, propisi o zaštiti okoliša zahtijevaju sve veća ulaganja u tehnologije i prakse kako bi se ubrzala dekarbonizacija. Također se traži usklađenost poslovanja sa sve zahtjevnijom sigurnosnim standardima i propisima radi sprječavanja nesreća i zaštite zaposlenika te lokalnog stanovništva.

6. Zaključak

Razvoj i strateške promjene energetskog i ekonomskog potencijala naftnog i plinskog sektora kroz proteklih trideset godina utječu na današnju i buduću sigurnost opskrbe energijom, ali i ekonomsku te političku sigurnost Republike Hrvatske. Na to su direktno utjecali domaća proizvodnja nafte i plina s trendovima pada, energetska politika, upravljačke (od strane kompanija i njihovih vlasnika) i političke odluke o ključnim aspektima poslovanja. Istovremeno su ostvarena značajna ulaganja u plinsku i naftnu

infrastruktura kojom je omogućen veći uvoz iz više destinacija što doprinosi sigurnosti opskrbe RH, Srednje i Jugoistočne Europe. Zahvaljujući raspoloživim kapacitetima postoje mogućnosti rasta izvoza što može pridonijeti boljem korištenju kapaciteta, isplativosti ulaganja i povećanju ekonomskog potencijala. U takvim okolnostima i zahvaljujući svom geostrateškom položaju RH je postala energetska čvorište, naročito kad je riječ o opskrbi naftom i plinom za ovaj dio Europe. Uloga naftne i plinske infrastrukture, poput JANAF-a i LNG terminala, u budućnosti će dodatno rasti s obzirom na potrebu EU-a za otpornijim i fleksibilnijim energetske sustavima.

Nafta i plin predstavljaju dominantan energetske potencijal RH s udjelom od 43,2 % (nafte) i 23,5 % (plin) u ukupnoj potrošnji energije (2024.), slično kao i u 1995., ali s trendom smanjenja udjela nafte i blagog rasta plina do 2040. na 30,2 %, odnosno 25,8 %. Pritom će i dalje biti visoka uvozna zavisnost koja je uglavnom posljedica pada i skromnih ulaganja u istraživanja i proizvodnju.

Predviđanja potrošnje nafte i plina u narednih petnaest godina ukazuju na potrebu snaženja ekonomskog potencijala naftnih i plinskih djelatnosti. Pritom provođenje nekih zakonodavnih i regulatornih promjene (razdvajanje djelatnosti, regulacija cijena, postupci ishođenje dozvola i dr.), promjena vlasništva i sl. nije dalo očekivane učinke. Slabile su proizvodne, a jačale trgovinske djelatnosti. Sve to dovodi u fokus potrebu dubljeg razmatranja i promjena zakonodavstva i regulative, cijena, upravljanje kompanijama, boljeg korištenja prilika na domaćem i regionalnim tržištima nafte i plin. U budućim tržišnim okolnostima i s obzirom na raznovrsne prijetnje za sigurnost opskrbe, poticanje i intenziviranje domaće proizvodnje trebalo bi biti jedan od strateških energetske ciljeva što je predviđeno i u Strategiji energetske razvoja.

Među glavne prijetnje spadaju: visoka uvozna zavisnost, nedovoljna diverzificiranost količina uvoza uz sve veći uvoz iz SAD-a; slabi ekonomski i politički odnosi s državama velikim proizvođačima koje imaju dugotrajne rezerve nafte i plina; promjenjivost i šokovi globalnih cijena te prilagodba i promjena domaćih cijena vodeći računa o konkurentnosti industrije i slabije platežnim potrošačima, profitabilnosti kompanija koja treba omogućiti razvoj i održavanje sigurnosti sustava; sve stroži zahtjevi u vezi zaštite okoliša, sigurnosti i zdravlja i dr.

Literatura

1. ACER, 2026. Analysis of the European LNG market developments, 2026 Monitoring Report. 13 May 2026
2. AZU, 2025. <https://azu.hr/hr-hr/geoterme/>, (pristupljeno 23. lipnja 2025.)
3. DZS, 2026. Tablica. Kratkoročni pokazatelji energetske statistike. <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/okolis-i-energija/energija/>
4. EGE, 2024. <https://www.energetika-net.com/obnovljivi-izvori/zeleni-vodik-i-biometan-made-in-ina>, 15. travnja 2024.
5. EI, 2025. Energy Institute. 2025 Statistical Review of World Energy, June 2025. i ranija godišta
6. Eurostat, 2026. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/database>
7. Fina, 2025., 2026. <https://infobiz.fina.hr/subject>
8. Forbes, 2025. <https://forbes.dnevnik.hr/aktualno/ruski-lukoil-najavio-prodaju-imovine-na-zapadu-zbog-sankcija-sto-imaju-u-hrvatskoj>, 28. listopada 2025.
9. HERA, 2026. https://www.hera.hr/hr/html/registar_dozvola.html, pristupljeno 14. svibnja 2026.
10. HSUP, 2025. Plinsko gospodarstvo Republike Hrvatske 2024.
11. Hulshof, D., Maat, JP, i dr., 2016. Market fundamentals, competition and natural-gas prices. Energy Policy, Volume 94, July 2016
12. IEA/OECD, 2008. Natural Gas Market Review 2008
13. IEA, 2025. World Energy Investment 2025
14. JANAF, 2026. Na Glavnoj skupštini JANAF-a izglasano ulaganje u istraživanje nafte u Kazahstanu, <https://janaf.hr/vijesti>
15. Jutarnji list, 2013. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/veliko-preuzimanje-cermak-za-100-milijuna-eura-kupio-omv-hrvatsku-63-benzinske-sada-su-njegove>, 1. veljače 2013.
16. Jutarnji list, 2026. <https://www.jutarnji.hr/novac/infobox/zahuktala-se-gradnja-prvog-pogona-za-proizvodnju-zelenog-vodika-u-hrvatskoj>, 28. svibnja 2026.
17. Krpan, M., 2025. Nastavak i povećanje vlastite proizvodnje ugljikovodika, ulaganja u obnovljive izvore energije, modernizaciju infrastrukture te jačanje uloge prirodnog plina kao goriva. Intervju. HUNIG. Nafta i Plin. Godište 45. broj 184.-185. / 2025.
18. Lukoil, 2025. <https://lukoil.hr/>, (pristupljeno 28. svibnja 2025.)
19. MING, 2025. Republika Hrvatska, Ministarstvo gospodarstva. Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine, ožujak 2025.
20. MZOE, 2019. Republika Hrvatska, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike. Analize i podloge za izradu Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske, Bijela knjiga, EIHP. Zagreb, svibanj 2019.
21. Nacional, 2021. <https://www.nacional.hr/plinacro-20-godina-razvoja-plinskog-transportnog-sustava/>, 29. listopada 2021.
22. Nestić, D., Lovrinčević Ž., i dr., 2001. Plaće u Hrvatskoj – Stanje i makroekonomske implikacije različitih scenarija budućih kretanja. Aktualni problemi privrednih kretanja i ekonomska politika. Ekonomski pregled, 52 (1–2) (2001)
23. Ortutay Zs., 2024. Ulažemo u očuvanje postojeće proizvodnje ugljikovodika kroz nova istraživanja te istodobno razvijamo održivi nisko ugljični poslovni model. Intervju. HUNIG. Nafta i plin. Godište 44. Broj 182.-183. / 2024.
24. Petrol, 2025. <https://www.petrol.eu/hr/petrol-d-o-o/predstavitev>, (pristupljeno 29. svibnja 2025.)
25. Plinacro, 2025. Godišnje izvješće Plinacro Grupe za 2024. Zagreb, travanj 2025.
26. RH, Sabor 2020. Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu. NN 25/2020
27. Sekulić, G., 2024. Energetska sigurnost EU-a zahtjeva nove i poboljšane postojeće modele otpornosti na krize. HUNIG. Nafta i plin Godište 44. Broj 182.-183. / 2024.
28. Sekulić, G., 2025. Cijene plina uz geopolitičke i druge rizike, mjere energetske politike te rastuće razlike među maloprodajnim cijenama. HSUP. Plin-broj 1 – godina XXV – ožujak 2025.
29. Sekulić, G., 2026. Uloga plina u kontekstu globalnih političkih, ekonomskih i energetske rizika te energetska politika i trendovi Europske Unije. HSUP. Plin-broj 1 – godina XXVI – ožujak 2026.
30. Tifon, 2025. <https://nafta.hr/tifon/>, (pristupljeno 9. lipnja 2025.)
31. Tuschi, M., 2025. Hrvatska je već prepoznata na svjetskoj karti po primjeni i značajnim kapitalnim ulaganjima u geotermalni potencijal. Intervju. HUNIG. Nafta i plin, Godište 184.-185. / 2025.